

הכנסת
מרכז המחקר והמידע

אלימות במשפחה

בדגש על

אלימות כלפי נשים

ריכוז נתוני המשטרה לשנים 2016-2017

מוגש לוועדה לקידום מעמד האישה
ולשוויון מגדרי

תקציר

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת עאידה תומא-סלימאן, יושבת ראש הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי, לקראת דיוני הוועדה לציון היום הבין-לאומי למאבק באלימות כלפי נשים. במסמך מוצגים נתוני המשטרה על תיקי חקירה שנפתחו בגין אלימות במשפחה (להלן: אלמ"ב).

- בשנת 2017 נפתחו 17,587 תיקי אלמ"ב בגין עבירות כלפי בני-זוג (גברים ונשים גם יחד). 69% מהם נפתחו בעקבות תלונת אישה, 11% נפתחו בעקבות תלונת גבר ובחמישית מהתיקים נרשמה תלונה הדדית.
- עבירות קודמות: לכ-14% מהחשודים בתיקי אלמ"ב כלפי נשים נפתח יותר מתיק אלמ"ב אחד בשנים 2016-2017. לרובם הגדול (92%) יש 2-3 תיקים ולמיעוטם (8%) יש בין 4-12 תיקים. ככל הנראה זוהי הערכת חסר של עבירות קודמות, שכן ייתכן שלחשודים אלו נפתחו תיקים גם לפני 2016.
- בכל אחת מהשנים 2016-2017 נפתחו במשטרה כ-11,800 תיקי אלמ"ב כלפי נשים. בשנת 2017 נרשמו בתיקים אלו כ-15,600 עבירות (יכולה להיות יותר מעבירה אחת בכל תיק) אלו: 26 אירועי רצח, ניסיון לרצח והריגה, כ-300 עבירות מין, כ-7,700 עבירות תקיפה וכ-7,600 עבירות איומים.
- בשנים 2016-2017 נרשמה עבירת רצח או הריגה של 35 נשים. כמחצית מהקורבנות, 17 נשים, התלוננו במשטרה לפני הרצח על אלימות.
- 23% מתלונות הנשים על אלמ"ב נרשמו בגין עבירות כלפי נשים שאינן יהודיות – שיעור הגבוה משיעורן של הלא-יהודיות באוכלוסייה (העומד על 18% בקרב בגירות).
- כ-21% מתלונות הנשים על אלמ"ב נרשמו בגין עבירות כלפי עולות, שיעור דומה לשיעורן באוכלוסייה.
- כאמור, בכל אחת מהשנים 2016-2017 נפתחו כ-11,800 תיקי אלמ"ב בגין עבירות כלפי נשים. בכל אחת מהשנים הללו משטרת ישראל סגרה כ-9,000 תיקי אלמ"ב (התיקים שנסגרו לא נפתחו בהכרח במהלך אותן שנים). העילה העיקרית לסגירת התיקים היתה חוסר ראיות (ב-87% מהתיקים שנסגרו).
- בשנת 2016 הוגשו כ-2,800 כתבי אישום ובשנת 2017 הוגשו כ-2,600 כתבי אישום בגין עבירות אלמ"ב כלפי נשים.
- גורמים שונים בארץ ובעולם דנים בשנים האחרונות בנושא של אלימות כלכלית, ובפרט בכך שהיא אחד המופעים של אלמ"ב. המשרד לשוויון חברתי ומשרד המשפטים חיברו את תזכיר חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 16) (מניעת אלימות כלכלית), התשע"ז-2017. תזכיר החוק לא קודם עקב חילוקי דעות בין משרד האוצר על מימון תקנים לעובדים סוציאליים לצורך יישום החוק.

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת עאידה תומא-סלימאן, יושבת ראש הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי. המסמך נכתב לקראת דיוני הוועדה שייערכו לציון היום הבינלאומי למאבק באלימות כלפי נשים. במסמך יוצגו נתוני המשטרה על תיקי אלימות בין בני זוג אשר נפתחו בשנים 2016-2017.

1. נתונים על אלמ"ב בכלל האוכלוסייה¹

להלן יוצגו נתוני המשטרה שהופקו לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת, על תיקי חקירה שנפתחו בגין **עבירות אלימות בין בני זוג**, אשר יכוננו להלן במסמך זה עבירות אלמ"ב. על אף שיש סוגים נוספים של אלימות במשפחה, למשל כלפי ילדים, מסמך זה מתמקד באלימות בין בני זוג, ובפרט – באלימות כלפי נשים. על פי המשטרה, בהגדרת בני זוג נכללים בני זוג נשואים, פרודים, גרושים, ידועים בציבור וכדומה.

ראשית נציג נתונים על **כלל תיקי האלמ"ב**, ובכלל זה תיקים שבהם הקורבן היתה האישה, תיקים שבהם הקורבן היה הגבר ותיקים שבהם נרשמו תלונות הדדיות (כלומר, תלונות של שני בני הזוג זה על זה). לפי השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל, בכל אחת מן השנים 2016-2017 נפתחו כ-22,230 תיקי אלמ"ב. במסמך זה, יוצגו נתונים על עבירות אלמ"ב שהמשטרה העבירה לדינו; נתונים אלו אינם כוללים עבירות רכוש.² לפי נתוני המשטרה, בשנת 2017 נפתחו 17,587 תיקי אלמ"ב. שתי העבירות הנפוצות ביותר שבגינן התקבלו תלונות היו תקיפה (53% מהעבירות) ואיומים (45%); לצד אלו נפתחו גם 35 תיקים שבהם נרשמו עבירות רצח, ניסיון לרצח והריגה ו-400 תלונות על עבירות מין (כאמור, רק בין בני זוג). בשנת 2016 נפתחו 17,505 תיקי אלמ"ב, והתפלגות סוגי העבירות בהן היתה דומה.

בשנת 2017 מרבית תיקי האלמ"ב (69%) נפתחו עקב תלונת אישה, כעשירית מהתיקים נפתחו עקב תלונת גבר ובחמישית מתיקי האלמ"ב נרשמו תלונות הדדיות.

יודגש, שתיקים שנסגרים עקב חוסר אשמה הופכים במערכת המיחשוב המשטרית לתיקים שאינם פליליים והם מוחרגים מהסטטיסטיקה. אי לכך, ככל הנראה מספר התיקים שנפתחו בפועל גדול יותר מהמספר שהמשטרה העבירה לדינו; מנתוני השנים הקודמות נראה כי לא מדובר במספר גדול של תיקים שנסגרים בעילה של "חוסר אשמה", אולם אין באפשרותנו לדעת את מספרם המדויק.³

בהמשך הפרק יוצגו הנתונים על עבירות אלמ"ב כלפי נשים בלבד.

2. נתונים על עבירות אלמ"ב חוזרות⁴

על מנת לאמוד עבריינות חוזרת בתיקי אלמ"ב, ביקשנו ממשטרת ישראל פילוח של נתוני התיקים שנפתחו בה לפי קיומם של תיקים קודמים **בעבירות אלמ"ב**. כאמור, נתונים אלו אינם כוללים עבירות רכוש.

¹ רפ"ק עו"ד לי פרל-בהירי, ראש חוליית אלימות במשפחה, מכתב מ-8 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי דניאל וידלנסקי, 22 באוקטובר 2018. מכתב מ-31 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי לימור כהן, 5 בנובמבר 2018.

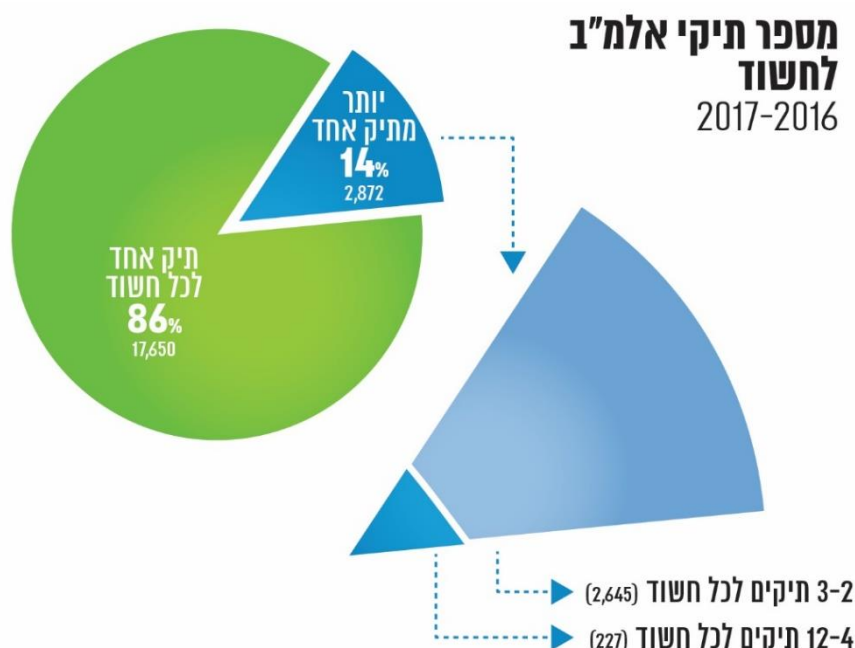
² משטרת ישראל, אגף התכנון והארגון, מחלקת אסטרטגיה, מדור מחקר ומידע, [השנתון הסטטיסטי 2017](#). נתוני אלמ"ב של המשטרה כוללים עבירות רכוש.

³ הוצאת התיקים שנסגרו עקב "חוסר אשמה" מהסטטיסטיקה המשטרית החלה בשנת 2018 בעקבות הנחיית היועץ המשפטי לממשלה. בעקבות כך יתכן שינוי במספר התיקים בקטגוריית "תיקים שנפתחו" בהתאם למועד הפקת הנתונים. כמו כן, יתכן קושי בהשוואת הנתונים שאחרי 2018 לנתונים שהופקו לפני שנה זו. הנחיות פקליט המדינה, [הנחיה 1.3, סגירת תיקים בעילת "חוסר ראיות" ובעילת "העדר אשמה"](#). 14 בינואר 2018.

⁴ רפ"ק עו"ד לי פרל-בהירי, ראש חוליית אלימות במשפחה, מכתב מ-8 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי דניאל וידלנסקי, 22 באוקטובר 2018. מכתב מ-31 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי לימור כהן, 5 בנובמבר 2018.

בתרשים להלן יש נתונים על 20,522 החשודים בתיקי אלמ"ב שנפתחו בשנים 2016-2017. יצויין, שהמשטרה העבירה למרכז המחקר והמידע של הכנסת נתונים על תיקים קודמים שנפתחו בשנים 2016-2017 בלבד, ואפשר שלחלק מהחשודים יש תיקים נוספים מהשנים שלפני כן.

על פי הנתונים בתרשים, ל-86% מהחשודים באלמ"ב נפתח תיק אחד במהלך השנים 2016-2017 בגין עבירות אלמ"ב. **ל-2,872 חשודים (14%) נפתח יותר מתיק חקירה אחד במהלך שנתיים אלן.** מבין 2,872 החשודים הללו, לכ-92% נפתחו בין 2-3 תיקים (2,645 חשודים); לכ-8% מהם נפתחו בין 4-12 תיקים (227 חשודים). **סביר להניח כי מדובר בהערכת חסר של מספר העבירות הקודמות בתחום האלמ"ב, שכן כאמור, נתונים אלו כוללים רק תיקים קודמים מן השנים 2016-2017 וייתכן שלחשודים אלו יש תיקים גם משנים קודמות.**

3. נתונים בפילוח לפי סוג העבירה בדגש על רצח והריגה⁵

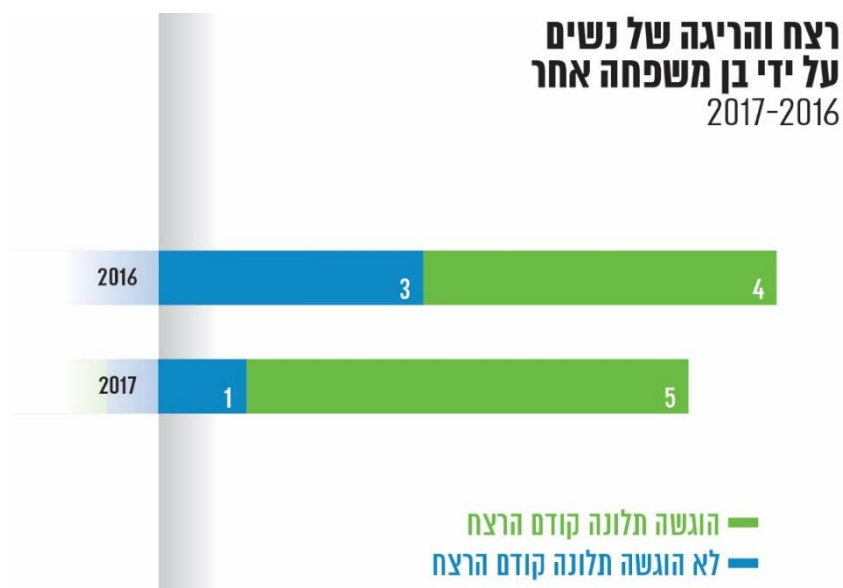
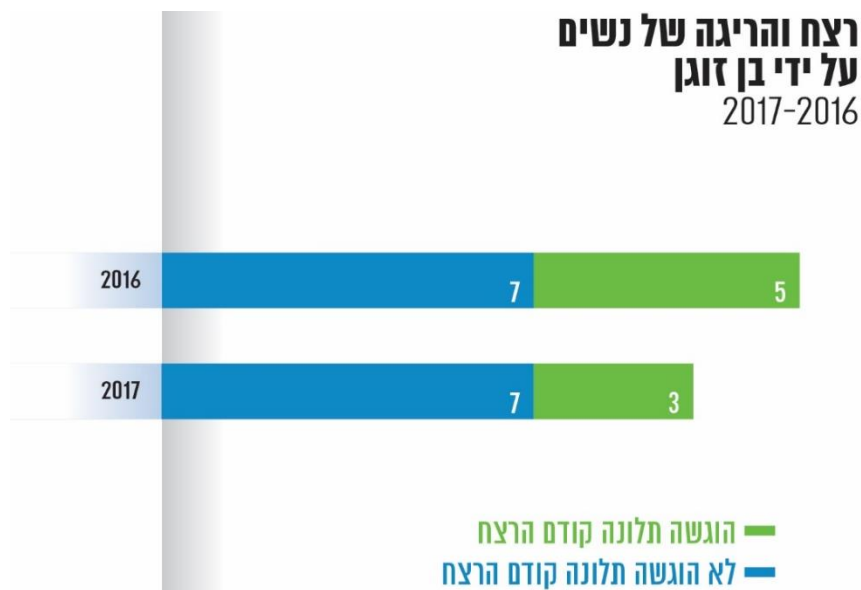
בשנת 2017 נפתחו במשטרה 11,849 תיקי אלמ"ב שבהם המתלוננת היתה אישה ונרשמו בהם 15,624 עבירות (יכולה להיות יותר מעבירה אחת בכל תיק). עבירות אלו היו: 26 דיווחים על רצח, ניסיון לרצח והריגה; 295 עבירות מין (כ-1.9% מהעבירות); 7,719 עבירות תקיפה (49% מהעבירות); 7,584 עבירות איומים (48% מהעבירות).

נוכח חומרתן של עבירות רצח, ניסיון לרצח והריגה, ביקשנו ממשטרת ישראל נתונים על עבירות אלו ביתר פירוט. משטרת ישראל מסרה לנו נתונים משני מקורות משטריים שונים – נתוני אג"ת (אגף תכנון) ונתוני מדור נפגעי עבירה. היות שכל אחד משני הגופים הללו אוסף את הנתונים בצורה אחרת, יש הבדלים מסוימים בין הנתונים של שניהם. להלן יוצגו נתוני מדור נפגעי עבירה בלבד, שכן על פי תשובת המשרד לביטחון הפנים נתונים אלו מדויקים יותר, שכן הם נבדקים פרטנית בכל תיק. להלן יובאו בתרשימים נתונים על **רצח והריגה של 35 נשים על ידי בן זוגן או על ידי בן משפחה אחר.** נתונים אלו אינם כוללים תלונות על ניסיונות לרצח (שאינם

⁵ רפ"ק עו"ד לי פרל-בהירי, ראש חוליית אלימות במשפחה, מכתב מ-8 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי דניאל וידלנסקי, 22 באוקטובר 2018. מכתב מ-31 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי לימור כהן, 5 בנובמבר 2018.

נאספים על ידי מדור נפגעי עבירה). בתרשימים שלהלן צבעים שונים יצינו תיקים שנרשמה ושלא נרשמה בהם תלונה מוקדמת במשטרה; למידע זה יש חשיבות בשאלה – האם רשויות אכיפת החוק לא ידעו מבעוד מועד על הסכנה שנשקפת לנשים שנרצחו?

מהתרשימים עולים הממצאים הבאים:

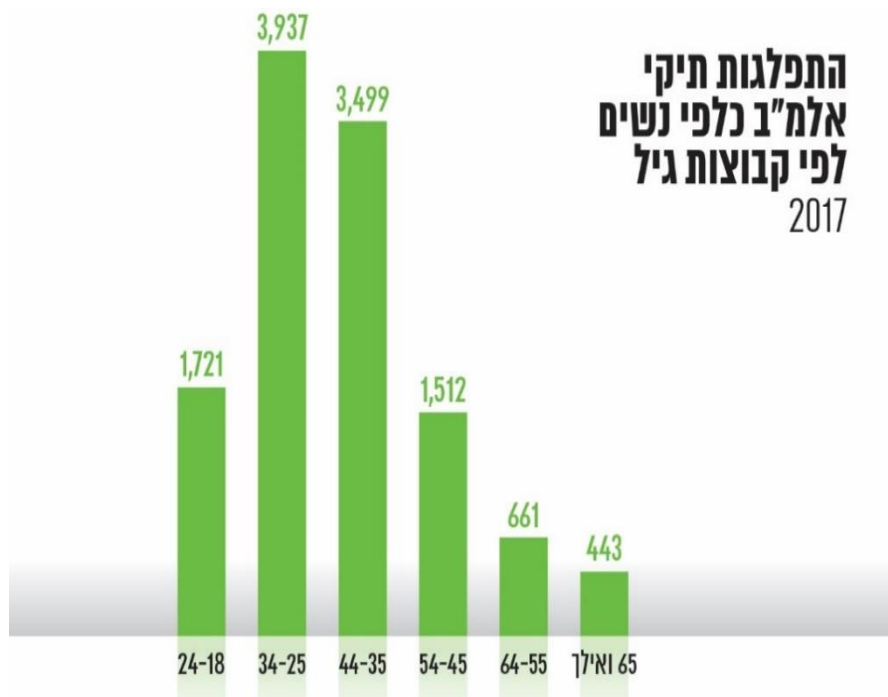
- **בשנים 2016-2017, 35 נשים נרצחו על ידי בן זוגן או על ידי קרוב משפחה אחר. בכמחצית מאירועים אלו - 17 נרצחות - נרשמה תלונה מוקדמת במשטרה.**
- בשנת 2016 נרשמו 12 אירועי רצח או הריגת נשים על ידי בן זוגן ובחמישה מהם הוגשה תלונה לפני כן במשטרה.
- בשנת 2017 נרשמו 10 אירועי רצח או הריגת נשים על ידי בן זוגן ובשלושה מהם הוגשה תלונה לפני כן במשטרה.
- בשנת 2016 נרשמו שבעה אירועי רצח או הריגת נשים על ידי בן משפחה אחר ובארבעה מהם הוגשה תלונה לפני כן במשטרה.

- בשנת 2017 נרשמו שישה אירועי רצח או הריגת נשים על ידי בן משפחה אחר ובחמישה מהם הוגשה תלונה לפני כן במשטרה.

4. תיקי אלמ"ב בפילוח לפי גיל⁶

להלן יוצגו נתוני המשטרה על 11,773 תיקי אלמ"ב כלפי נשים בפילוח לפי קבוצות גיל.

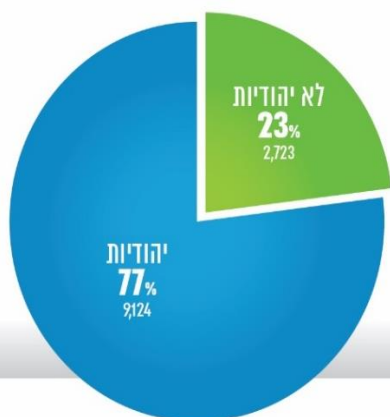
מהנתונים בתרשים עולה שנשים בכל הגילאים דיווחו למשטרה על אלמ"ב כלפיהן, ומרביתן (54%) היו בגילאי 44-25.

⁶ רפ"ק עו"ד לי פרל-בהירי, ראש חוליית אלימות במשפחה, מכתב מ-8 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי דניאל וידלנסקי, 22 באוקטובר 2018. מכתב מ-31 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי לימור כהן, 5 בנובמבר 2018. כאמור, הנתונים אינם כוללים עבירות רכוש.

5. תיקי אלמ"ב בפילוח לפי קבוצות אוכלוסייה⁷

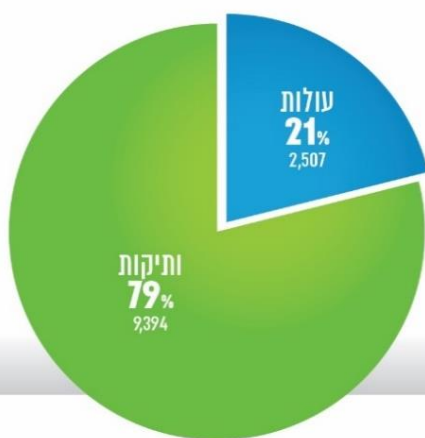
התפלגות תיקי אלמ"ב, נשים יהודיות ולא יהודיות 2017

* שיעור הנשים הלא יהודיות בישראל - 18%

להלן יוצגו נתוני המשטרה על 11,847 תיקי אלמ"ב כלפי נשים שנפתחו בשנת 2017, בחלוקה לפי נשים יהודיות או לא יהודיות. נציין, כי משטרת ישראל מסווגת כיהודיות גם נשים שדתן אינה יהודית, אך הן שייכות ל"חברה היהודית". המשטרה כוללת באוכלוסיית הלא יהודיות נשים שהן נוצריות, נוצריות ערביות, מוסלמיות, דרוזיות וצ'רקסיות. בשנת 2017 נרשמו במשטרה 2,723 תלונות של נשים לא יהודיות, שהן 23% מכלל תלונות הנשים על אלמ"ב – שיעור גדול משיעורן של הלא יהודיות בקרב אוכלוסיית הנשים בגילאים הרלוונטיים (שיעור הנשים הלא יהודיות שגילן גדול מ-18, שהוא גיל הנישואין בישראל, עומד על 18%).⁸

התפלגות תיקי אלמ"ב כלפי עולות או ותיקות 2017

* שיעור העולות בישראל - 21%

להלן יוצגו נתוני המשטרה על 11,856 תיקי אלמ"ב כלפי נשים שנפתחו בשנת 2017, בחלוקה לעולות וותיקות. יודגש כי הנתונים על נשים ותיקות כוללים גם את האוכלוסייה הערבית.

כ-21% מתלונות הנשים על אלמ"ב שהתקבלו במשטרה בשנת 2017 היו של עולות; שיעור זה דומה לשיעור העולות בכלל האוכלוסייה בישראל.⁹ מסמך קודם של מרכז

⁷ ש.ס.

⁸ בשנת 2017 חיו בישראל 2,988,300 נשים שגילן 18 ואילך ו-545,700 מהן היו לא יהודיות. לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל, **לוח 2.3, אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת מין וגיל**. נציין שיש בישראל גם נישואי קטינות ואירועי אלמ"ב כלפיהן אינם משתקפים בנתונים שהוצגו בתרשים 6.

⁹ בשנת 2017 חיו בישראל כ-2,680,500 נשים שגילן 20 ומעלה. לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל, **לוח 2.3, אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת מין וגיל**. בשנה זו חיו בישראל 565,000 נשים שעלו לארץ משנת 1990 ואילך. לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, אוכלוסיית העולות משנת 1990+ לפי גיל בחומשות. הנתונים נשלחו על ידי שלומית כהן אלקסלסי, ראש ענף הפצת מידע, דוא"ל, 31 באוקטובר 2018.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחקר והמידע של הכנסת ניתח בפירוט אלמ"ב כלפי עולות.¹⁰

6. סטטוס הטיפול בתיקי אלמ"ב ועילות לסגירת התיקים¹¹

להלן יוצגו בטבלה נתוני המשטרה על סטטוס הטיפול בתיקי אלמ"ב שנפתחו בשנים 2016-2017. יודגש, כי נתונים אלו הם דינמיים וכי הם נכונים ליום הפקתם עבור מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ב-4 באוקטובר 2018.¹² סיכום של נתוני הטיפול בתיקים גדול ממספר התיקים שנפתחו מכיוון שבכל תיק יכול להיות יותר מחשוד אחד. חלק מהתיקים שנסגרו בשנים שבטבלה נפתחו בשנים קודמות, ולכן אין לנו אפשרות לחשב את שיעור סגירת התיקים בכל אחת מהשנים.

סטטוס הטיפול בתיקי אלמ"ב 2017-2016

2017	2016	
11,842	11,895	תיקים שנפתחו
8,957	9,052	נסגרו
23	8	בחקירה
1,640	707	פרקליטות או מחלקת התביעות המשטרית
2,640	2,827	כתב אישום
1,197	2,105	החלטה שיפוטית

להלן עיקרי הממצאים העולים מן הטבלה:

- בכל אחת מהשנים 2016-2017 נפתחו קרוב ל-12,000 תיקי אלמ"ב, ונסגרו כ-9,000 תיקים (ייתכן שחלק מהתיקים שנסגרו בשנה מסוימת נפתחו בשנה קודמת). נזכיר שתיקים שנסגרים עקב חוסר אשמה הוצאו מהסטטיסטיקה והמשטרה לא מעבירה עליהם נתונים.
- נכון לאוקטובר 2018, 707 מהתיקים שנפתחו ב-2016 עדיין היו בטיפולן של פרקליטות המדינה או מחלקת התביעות המשטרית. מכלל התיקים שנפתחו ב-2017, נותרו בטיפול הפרקליטות או מחלקת התביעות 1,640 תיקים.

¹⁰ במסמך עלה שעולות חשופות יותר לאלמ"ב וכי בעשור שבין 2007-2016 היה פער קבוע בין עולות וותיקות בשיעור האלמ"ב; בשנים אלו היו בממוצע 591 תיקי אלמ"ב לכל 100,000 עולות לעומת 504 תיקים לכל 100,000 ותיקות. נורית יכימוביץ כהן, [נתונים על אלימות במשפחה כלפי נשים עולות](#). מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 20 בנובמבר 2017.

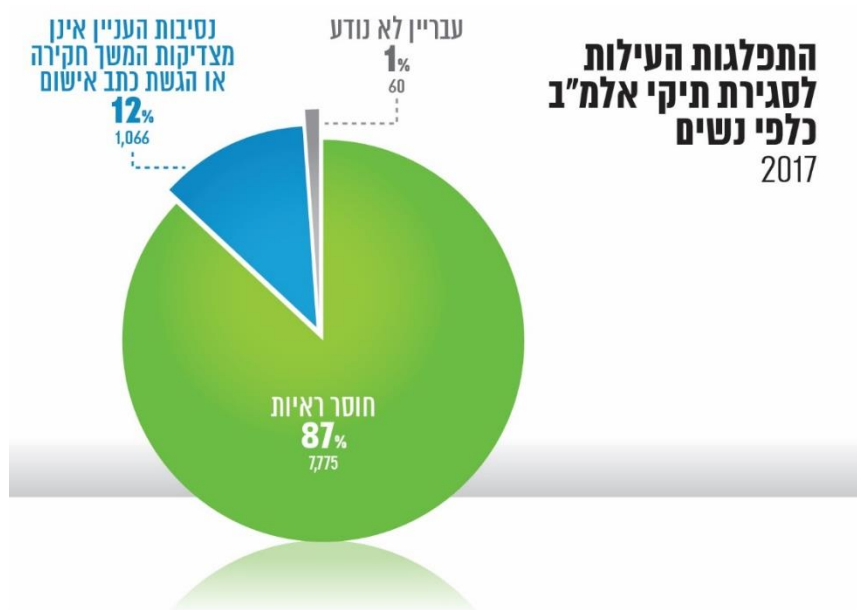
¹¹ רפ"ק עוי"ד לי פרל-בהירי, ראש חוליית אלימות במשפחה, מכתב מ-8 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי דניאל וידלנסקי, 22 באוקטובר 2018. מכתב מ-31 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי לימור כהן, 5 בנובמבר 2018.

¹² נתונים אלו אינם כוללים תיקים שנסגרו עקב חוסר אשמה. תיקים אלו הופכים במערכת המיחשוב המשטרית לתיקים לא פליליים והם מוחרגים מהסטטיסטיקה.

- נכון לאוקטובר 2018 הוגשו 2,800 כתבי אישום בתיקים שנפתחו בשנת 2016 ו-2,600 כתבי אישום בתיקים שנפתחו בשנת 2017.
- החלטה שיפוטית התקבלה בכ-2,100 תיקים שנפתחו ב-2016 ובכ-1,200 תיקים שנפתחו ב-2017.

להלן יוצגו עילות לסגירת תיקי אלמ"ב שנסגרו בשנת 2017.¹³

מנתונים אלו עולה שכמעט כל תיקי החקירה, 87%, נסגרו עקב **חוסר ראיות**; ב-12% מהתיקים המשטרה קבעה את עילת "נסיבות העניין אינן מצדיקות המשך חקירה או הגשת כתב אישום"; מטבעה של עבירת אלימות במשפחה, שיעור התיקים שבהם נקבעה עילת עברייין לא נודע הוא נמוך – כ-1% מהתיקים. נזכיר, שתיקים שנסגרו עקב חוסר אשמה הופכים במערכת המיחשוב המשטרית לתיקים שאינם פליליים ומוחרגים מהסטטיסטיקה.

7. אלימות כלכלית

מהי אלימות כלכלית?

בשנים האחרונות הולכת וגוברת בעולם המודעות לכך שאלימות כלכלית היא אחד המופעים של אלימות במשפחה. **גורמים בין-לאומיים שונים וכן גורמים ישראליים מכירים בסוג זה של אלימות**. אלימות כלכלית יכולה לשמש ככלי להפעלת כוח ושליטה, גרימת בידוד חברתי, פגיעה בעצמאות ואף לאיום והפחדה במערכות יחסים בתוך משפחות בכלל ובין בני זוג בפרט.

¹³ נתוני שנת 2016 דומים מאוד לנתוני 2017: 86% עקב חוסר ראיות, 14% בעילת "נסיבות העניין אינן מצדיקות המשך חקירה או הגשת כתב אישום"; פחות מ-1% בעילת "עברייין לא נודע". שם.

ארגון האומות המאוחדות (האו"ם) הגדיר אלימות כלכלית כמצב שבו אדם שולל מבת זוגו גישה למשאבים כלכליים, על פי רוב כחלק מהתעללות או שליטה בבת הזוג במטרה לבודד אותה או לפגוע בה. בין הדוגמאות שנתן האו"ם לאלימות כלכלית – שלילת גישה למשאבים כלכליים, לנכסים ולרכוש; הימנעות מכוונת מתמיכה כלכלית במשפחה או מתשלום דמי מזונות; שלילת גישה לשוק התעסוקה ולהשכלה; הדרה מקבלת החלטות כלכליות. עם זאת, האו"ם הדגיש שאלימות כלכלית יכולה ללבוש צורות רבות ומגוונות במדינות שונות ובתרבויות שונות.¹⁴

גם אמנת מועצת אירופה למאבק באלימות כלפי נשים ובאלמ"ב ולמניעתן (המכונה אמנת איסטנבול), הכלילה אלימות כלכלית בהגדרתה לאלמ"ב, בנוסף על אלימות פיזית, מינית ופסיכולוגית. על פי האמנה, יש לכלול בהגדרה בני זוג או בני זוג לשעבר, גם אם אלו לא חלקו מגורים משותפים.¹⁵ יצויין, כי ישראל טרם חתמה על האמנה (הפתוחה להצטרפות כלל המדינות), אולם הצהירה לפני כשנה על כוונתה לעשות כן.¹⁶

על פי הגדרת **המוסד לשוויון מגדרי של האיחוד האירופי**, אלימות כלכלית היא כל מעשה או התנהגות שגורמים לנזק כלכלי לבן הזוג. בין היתר, אלימות כלכלית יכולה להתבטא בגרימת נזק לרכוש, בהגבלת גישה למשאבים כספיים, להשכלה או לשוק העבודה, או באי-עמידה במחויבות כמו תשלום מזונות.¹⁷

סקירה משווה משפטית שנכתבה בתחום חקיקה ומחקר משפטי בלשכה המשפטית של הכנסת בחנה **חקיקה בין-לאומית הנוגעת להתעללות נפשית וכלכלית במסגרת המאבק באלימות במשפחה**. על פי הסקירה, לצד ההחלטה של ארגונים בין-לאומיים כמו האו"ם וארגון הבריאות הפן-אמריקאי לכלול אלימות כלכלית בהגדרתם לאלימות כלפי נשים ועד שנת 2013, נושא זה הוטמע בחקיקה ב-28 מדינות. מעניין לציין, שברוב המדינות שנסקרו אלימות כלכלית שייכת לתחום המשפט האזרחי, אך במדינת טסמניה שבאוסטרליה היא נחשבת גם לעבירה פלילית שעונשה קנס או מאסר של שנתיים.¹⁸

בנוסף על הדוגמאות שהוזכרו לעיל, במאמר שפורסם בשנת 2016 בירחון "עיוני משפט" ועסק באלימות כלכלית גרסו המחברות כי אלימות כלכלית יכולה לכלול גם הדרה מאפשרות לניידות וכן הימנעות מטיפול בילדים במטרה להטיל על האישה את מרבית הטיפול בהם.¹⁹ נציין, שהתנהגות כזו יכולה להיות קשורה גם למאפיינים תרבותיים או חברתיים; על כן, הגדרת המקום בו עובר הגבול בין נורמה מקובלת ובין אלימות כלכלית עשויה להשתנות בין חברות ובין מדינות.

מחסור בנתונים על אלימות כלכלית בארץ ובעולם

איסוף הנתונים אודות אלימות כלכלית בתוך המשפחה נמצא עדיין בחיתוליו, בישראל כמו גם במדינות אחרות. על פי המאמר שהוזכר לעיל, יש מדינות שבהן התופעה נפוצה עד כדי כך שעשרות אחוזים מהנשים חוו אלימות

¹⁴ United Nations, [Guidelines for producing statistics on violence against women – statistic surveys](#), 2014, pp. 17-18.

¹⁵ [Council of Europe convention on preventing and combating violence against women and somestic violence](#), Istanbul, 2011.

¹⁶ נורית יכימוביץ-כהן, [היבטים בטיפול בנפגעות ובנפגעים של עבירות מין בדגש על איסוף ראיות פורנזיות ושמירתן](#). מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 10 בדצמבר 2017.

¹⁷ European Institute for Gender Equality, European Union, [Glossary of definitions of rape, femicide, and intimate partner violence](#), Page 46.

¹⁸ עו"ד ליאור בן דוד, [חקיקה בנוגע להתעללות נפשית וכלכלית במסגרת המאבק באלימות במשפחה](#). הלשכה המשפטית, תחום חקיקה ומחקר משפטי, 11 במאי 2015.

¹⁹ אריאן רן-ברזילי ושרילי יוסרי, [אלימות כלכלית במשפחה – בין דומיננטיות גברית לגבריות נכפית](#); עיוני משפט ל"ט, 2016, עמ' 660-613.

כלכלית מצד בן זוגן. בישראל לא נאספו עד כה נתונים רבים בתחום זה.²⁰ על פי מסמך קודם של מרכז המחקר והמידע של הכנסת, כ-4% מהנשים שטופלו על ידי השירותים הסוציאליים בבתי החולים ובקופות החולים, סבלו מהתעמרות כלכלית ו/או מניעת זכויות.²¹ באשר לנתונים של משטרת ישראל לגבי דיווחים על אלימות כלכלית, לפי המשטרה, היות שאין כיום עבירת אלימות כלכלית קונקרטית, לעיתים מתוארות נסיבות האלימות בתוכן התלונה אך ללא יכולת לסווג עבירה.²²

תזכיר הצעת החוק למניעת אלימות כלכלית

בשנת 2016 הוקמה ועדה בין-משרדית לטיפול ומניעת אלימות במשפחה. בין היתר, הוועדה המליצה שהמשרד לשוויון חברתי ומשרד המשפטים יובילו את הוספת האלימות הכלכלית לחוק למניעת אלימות במשפחה.²³ המשרד לשוויון חברתי העביר למרכז המחקר והמידע של הכנסת את תזכיר הצעת החוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 16) (מניעת אלימות כלכלית), התשע"ז-2017.²⁴ התזכיר מגדיר אלימות כלכלית כהתנהגות מתמשכת של אדם כלפי בן זוגו תוך הטלת אימה או הפעלת כפייה, או הפעלת שליטה עליו, המתבטאת באחת מאלה:

- א. התנהגות המונעת או מקשה על מימוש התנהלות כלכלית עצמאית של בן הזוג, לרבות על יציאה לעבודה ופתיחת חשבון בנק;
- ב. התנהגות המונעת או מקשה על שימוש בנכסים בהם קיימת זכות לבן הזוג או גישה אליהם לרבות בדרך של מניעת כרטיס אשראי, הסתרת קיומם של נכסים ומידע לגביהם ובכלל זה הסתרת פעולות והתחייבויות הנוגעות להם;
- ג. התנהלות כלכלית המונעת ניהול סביר ותקין של חייו של בן הזוג, לרבות בדרך של שליטה על התנהלותו הכלכלית של בן הזוג בחיי היומיום.

בתזכיר החוק הוצע לקבוע שאלימות כלכלית היא עוולה אזרחית והוראות פקודת הנזיקין יחולו עליה. כמו כן, הוצע להסמיך את בית המשפט לתת לבקשת בן זוג צו למניעת אלימות כלכלית שיאפשר להגן על בן הזוג שנפגע (או על בן משפחה אחר). עוד הוצע, כי לצורך הכנת צו ההגנה יהיה רשאי בית המשפט לצוות על עובד סוציאלי להכין תסקיר בכתב על ההיבטים הסוציאליים הנוגעים לאלימות הכלכלית.²⁵ לדברי עו"ד סורל הרלב, היועץ המשפטי של המשרד לשוויון חברתי, תזכיר החוק לא קודם, לנוכח אי-הסכמה בין משרד האוצר לבין משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, בדבר תקצוב תקנים נוספים לעובדים סוציאליים ברשויות הרווחה.²⁶

²⁰ ש.ם.

²¹ על פי נתוני משרד הבריאות שהוצגו במסמך, היו אלו 163 נשים מתוך 3,880 נשים שטופלו על ידי השירותים הסוציאליים. שלי מזרחי סימון ואילה אליהו, זרקור אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2016. מרכז המחקר והמידע של הכנסת, נובמבר 2016.

²² רפ"ק עו"ד לי פרל-בהירי, ראש חוליית אלימות במשפחה, מכתב מ-8 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי דניאל וידלנסקי, 22 באוקטובר 2018. מכתב מ-31 באוקטובר 2018, הועבר בדוא"ל על ידי לימור כהן, 5 בנובמבר 2018.

²³ תוכנית פעולה ליישום המלצות הוועדה הבין משרדית למניעה וטיפול בתופעת האלימות במשפחה. מרס 2017.

²⁴ תזכיר הצעת החוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 16) (מניעת אלימות כלכלית), התשע"ז – 2017. גרסה עדכנית של תזכיר הצעת החוק הועברה אלינו על ידי סורל הרלב, יועץ משפטי של המשרד לשוויון חברתי, דוא"ל, 2018.

²⁵ ש.ם.

²⁶ סורל הרלב, יועץ משפטי למשרד לשוויון חברתי, שיחת טלפון, 11 בנובמבר 2018.

הכנסת
מרכז המחקר והמידע